

Razne stvari.

Naše slike.

Na str. 41. smo podali sliko cerkve sv. Petra in Vatikana v Rimu, ker je ta stavba najznamenitejša med vsemi stavbami na svetu in ker se prav letos prestolnice vsega katoličanstva spominjamo zaradi sv. leta, proglašene predbožični dan koncem min. leta. — Na str. 49. pa vidimo znamenito Matejkovo sliko „Unijo Ljublinsko“. Kaže nam ta slika znameniti prizor, ko so se v Ljublinu, ki je bil tedaj prestolnica poljskih kraljev, združili Poljci in Litavci. Mesto Ljublin je dandanes na ruskem Poljskem in ima jako lepo okolico, ima veliko cerkvá in samostanov, pa tudi palač, nekaterih zgodovinsko imenitnih. — Slika na str. 73. je v modernem duhu in nam izraža, kar pravi podpis „Jutranji slavonspev“. Na robu skale sedi mračni duh ali genij noči in zre na kraljestvo svetlobe, ko se je zdanilo. V tej svetlobi se gibljejo nebeški kraljci in pevajo Stvarniku slavo. Umetnika, mladega Iv. Vavpotiča, ki se sedaj izobrazuje v Parizu, poznajo naši naročniki že iz drugih slik. — Na str. 81. vidijo čitatelji slavni in največji rimski vodnjak „Fontana Trevi“. Postavili so ga pod papežem Benediktom XIV. in Klemenom XIII. po načrtu Nikolaja Salvija. Voda, ki tukaj obilno poteka, je jako čista, in zato jo imenujejo „aqua virgo“. Pravijo, kdor jedenkrat pije od te vode, tega vedno vleče nazaj vila vrečeva. — Spominik Baragov, ki ga nam kaže slika na str. 88., so postavili Baragovi častivci v župni cerkvi v Dobrniču na epistelski strani, kjer je cerkvi in vsej župniji v kras in časten spomin.

Cerkve sv. Trojice v trnjski duhovniji na Notranjskem. Le po redkem se nahajajo pri nas cerkvene razvaline. Tembolj se pa moramo čuditi, da ima starodavna slavinska župnija kar tri opuščene in podrté podružnice. Najznamenitejša izmed teh je bila na Pivki pa tudi drugodi občeznana in obiskovana božja pot sv. Trojice visoko gori nad Trnjem. Raz vrh te gore je najlepši razgled po vsej Pivki in še dalje, celo na jadransko morje. Tu gori so bili svoje dni velikanski shodi na praznik sv. Trojice. Velike množice ljudij so se tu shajale z vse Pivke na imenovani dan. Godile so se pa ob teh prilikah velike nerodnosti, zato je cerkvena oblast ustavila te shode, in cerkev se je počasi jela opuščati. Vkljub temu je pa hodil še vendar cerkvenik iz Trnja vsako soboto prižigat luč v zapuščeno cerkev. Naposled sta se naveličala tega ne ravno prijetnega pota cerkvenik, kakor tudi ondotni trnjski duhovnik, ki je moral včasih tam gori maševati, in

sta že itak zapuščeno cerkev dala zažgati. Pa tudi po tem požaru, ki pa ni popolnoma uničil cerkve, so še radi hodili Pivčani na božjo pot k sv. Trojici, čeprav se ni obhajala ondi služba božja. Med ljudstvom se še dandanes pripoveduje, da so vsi požigavci z duhovnikom vred naposled nesrečno umrli. Po požaru se je jela cerkvena stavba, ker ni imela strehe, počasi rušiti, sedaj se je udrl obok v ladji, sedaj zopet zid, tako da je ostala od lepe romarske cerkve le velikanska podrtija. Še najdalje se je držalo svetišče, ker je bilo na njem ostalo nekaj strehe, a ko je tudi ta minula, začelo se je tudi to rušiti. V takem stanu nam kažeta sv. Trojico tudi naši sličici. Dandanes je že tudi ta grobla malodane skoro do cela izginila, ker so precej ostankov te cerkve porabili za novo trnjsko cerkev. Glavni oltar sv. Trojice so že davno poprej prepegljali in postavili v župni cerkvi v Slavini, kjer služi še danes za stranski oltar. Delan je v baroškem slogu in je ves iz kamna — jako lepo benečansko delo. Cerkev sama je imela tri ladije, katere sta tvorili dve vrsti okroglih kamenitih stebrov. Kot posebnost mi je omenjati cerkveno svetišče ali prezbiterij. To je bilo mnogokotno ter je imelo okrog oltarja neke vrste kapele, sloneče na stebrih proti oltarju, ki so služile prejkone za izpovedovanje ali pa tudi za obhod okrog oltarja sv. Trojice. V kolikor je moč razvideti iz ostankov te cerkve, je bila stavljena v začetku 17. stoletja, bila ji je torej odmenjena primeroma le kratka doba obstanka. Naj jo rešita popolne pozabljivosti ta slaba sličica in opis, čeprav bi znala biti vredna po svoji romantiški in tragiški zgodovini pevskih strun. *M. S.*

Slovensko gledališče.

Dne 30. grudna l. 1899. se je igrala prvič Ivana Straussa opera „Netopir“, ki se je ponavljala 3. in 9. pros.

Dne 1. pros. so se igrali „Rokovnjači“, ki jih je po Jurčič-Krsnikovem romanu za oder priredil Fr. Govekar. Igrali so se še dvakrat, zadnjič 25. pros.

Dne 5. pros. se je igral „Hamlet, kraljevič danski“. Žaloigra v petih dejanjih, spisal W. Shakespeare, preložil Ivan Cankar.

Dne 6. pros. se je igrala popoldne Raimundova romantična čarovna pravljica „Kmet milijonar“. Godbo je zložil W. Drechsler. Zvečer se je igrala od J. Cimpermana preložena igra s petjem „Materin blagoslov“ ali „Nova Chonchon“.

Dne 13. pros. se je igrala Jakobsonova veseloigra v jednom dejanju „Pri puščavniku“, potem Viktor Parmova opera „Ksenija“.

Razne stvari.

Amalfi.

Mesto Amalfi, ki ni daleč od Neapolja proti jugu, blizu Sorenta, ni ravno veliko, pač pa ima prekrasno lego, da mu ga ni para na svetu. Naše slike v današnji in v poslednji številki vsaj nekoliko predočujejo ta divni kraj. Vrh lepote je imel Amalfi tudi mogočnost in imenitnost. V njem so vladali vojvode kakor v Genovi; imel je ljudovlado, bogate trgovce, in svoje ladije je pošiljal zlasti na jutro. To je bilo v srednjem veku. Sovražna druga mesta so mu uničila zunanjo moč, veliko mu je škodila protivna sila prirode. Dne 15. listopada l. 1343. je morje s hudim južnim vetrom divjalo tako, da je podrlo mestno zidovje in pa najlepše mestne stavbe. Neprestano so mu tudi pretili usadi, ker je mesto ob strmem hribu, katerega izpodjeda morje. Že 3. prosinca l. 1117. se je tak usad dva streljaja na široko pogreznil v morje in pokončal del mesta. Takrat se je odprla ona sloveča votlina (poleg hotela kapucinskega), iz katere v duhu gleda gledavec, ako gleda našo sliko na str. 137.

Čim nevarnejša je ta lega, tem drznejši so bili prebivavci, ki so semkaj, kjer so bili najlepši razgledi, stavili svoja bivališča. Naznamenitejši v tem oziru je „kapucinski samostan“, t. j. stavba, postavljena že l. 1212., do 80 m skoro navpično nad morjem, katero so pozneje dobili kapucini. Tu stoji vrsta stebrov, ob katerih se v divni lepoti ovija vinska trta. (Glej sliko na str. 120.) Prvotni kapucinski samostan je dandanes hôtél, samostan pa je postavljen niže, 30 m nad morjem, in poleg samostana je še hôtél Sta. Caterina. V ta lepi kraj so radi zahajali tujci; zlasti bogati Angleži. Domačini so hrib ne samo prekopali za cesto, temveč ga tudi izpodkopavali. Nihče ni slutil, kaj pride.

Ko je lani v listopadu in grudnu mnogo deževalo, začelo se je s tega hriba trgati in rušiti kamenje. To je ljudi opozorilo na nevarnost; večina je zapustila oba hotela. Kar se je opoldne 22. grudna utrgal ves prednji del višine, na katerem je hôtél kapucinski. Kakor ob močnem potresu se je potreslo po mestu, ljudje so preplašeni planili po koncu —: hôtela vrh višine ni bilo več, spodaj ravno tako nobenega poslopja več: vse zasuto, vse pokopano, in razburkano morje, v katero se je zvalila ogromna množina odkrhnjene gore, je podilo svoje valove daleč tje proti jugu in vzhodu. Nekaj ljudij je tudi našlo smrt, med njimi dve angleški dami, ki sta bili v hôtelu Caterina. Domačini so bili tako prestrašeni, da niso niti mislili na izkopavanje ponesrečencev. Šele vojaštvo se je lotilo dela, ki pa seveda ni bilo niti lahko niti varno.

Velikanska je škoda za mesto. Tujci se ga bodo ogibali. Mislečemu človeku pa kaže dogodek, kako je na svetu vse nestalno.

Naše slike.

V poslednji številki smo podali nekaj mičnih slik, ki nam kažejo, kako vrlo je napredovala tudi fotografska umetnost. Slike: „Fatima“ (str. 100), „Študija“ (str. 104), „Gozdna idila“ (str. 112), „Samostan Melk ob Dunavu“ (str. 117), „Cerkev sv. Antona v Padovi“ in „Tempel Sibilin v Tivoliju“ (str. 126) so samo fotografske slike, ki pa so narejene po pravilih umetniških in so tudi res umetne in lepe. Povzeli smo jih (po posebni prijaznosti uredništva) iz strokovnega lista „Photographische Correspondenz“ (1899, šte. 12). Na str. 152. in 153. vidimo dve najnovejši Groharjevi sliki, ki sta slikani za romarsko cerkev na Brezjah: Sv. Antona Pad. in sv. Antona Pušč. Podobi sta ok. 2 m visoki in slikani v živih barvah, v močnih kontrastih. V „Ant. Pad.“ je svetloba povsem mirna, v ozadju se vidijo še v oblakih stebri cerkve; Marija ima temno-rdečo spodnjo obleko in temno modro togo. V „Ant. Pušč.“ je ozadje rumeno, Kristus ima toplo-rdečo togo, tuniko pa svetlo-modro. Oba svetnika imata rjav habit. Naš umetnik Iv. Grohar se je rodil l. 1867. v Sorici; učil se je pri Bradaški v Kranju; potem v Zagrebu, na graški deželni akademiji, od l. 1894. v Monakovem.

Slovensko gledališče.

19. prosinca se je igral Aškerčev „Izmajlov“, drama v štirih dejanjih.

21. prosinca se je igrala ljudska igra J. J. Stankovskega „Od stopinje do stopinje“.

25. pros. so se igrali v ljubljanskem gledališču „Rokovnjači“.

27. pros. se je prvokrat igrala R. Wagnerjeva opera „Večni mornar“. Poslovenil A. Štritof; ponavljala se je 30. pros. in 6. svečana.

2. svečana popoldne je bila ljudska predstava „Rokovnjačev“.

3. svečana so igrali „Zapravljivca“.

8. svečana. V. Parma: „Stara pesem“ in Leoncavallo: „Glumači.“

13. svečana je bila tisoča predstava slovenskega gledališča. Igrale so se igre: „Jamska Ivanka“, narodna spevoigra, zložila Mir. Vilhar in Schantl. Anton Foerster: Overture k izvorni slovenski operi „Gorenjski slavček“. „Shupanova Mizka.“ Overture k opereti „Tičnik“, zložil B. Ipavec. „Stara pesem“, uglasbil V. Parma. Namerjali so predstavo „Tugomerja“, pa ga je vlada prepovedala. Druga slavnostna predstava je bila 16. svečana, pri kateri se je pel Smetanov „Dalibor“. Tretja in zadnja slavnostna predstava je bila 20. svečana. Igral se je Shakespearjev „Hamlet“.

403., 409., 415., 421., 433., 439., 445., 450., 455., 461., 466. V katerih drugih letnikih „Slovenskega Prijatelja“ so še druge Jirsfkove pridige, ne vem, ker jih nisem preiskoval. Lahko bi se reklo, da je „Slovenski Prijatelj“ iz leta 1872. poslovenjeni Jirsfk.

Rajni Štrukelj je bil dosti nejevoljen, ker ni bilo nikjer povedano v „Prijatelju“, da so pridige preložene iz češčine, in — kdo da jih je preložil.

Pokojni Jaroslav je poslovenil iz nemščine tudi Fesslerjevo Cerkevne zgodovino za šolo. Dve leti jo je slovenil, ali kakor je sam rekel: dve zimi. Upal je, da se njegov prevod sprejme v gimnazije na Slovenskem, kjer so dijaki rabili nemški izvornik. Upal je, da „Družba sv. Mohorja“ sprejme prevod za svoje ude. Pa kar je Družba začela izdajati cerkevno zgodovino, ki jo je spisal dr. Križanič! In kaj je sedaj storil naš ljubi Jaroslav? Najnujnejše njegovo opravilo je bilo, da je uničil slovenski prevod Fesslerjeve cerkevne zgodovine. Dveletni trud je izginil brez sledú.

Pokojni Štrukelj je poslovenil iz poljščine veliko povest „Wernyhora“, ki jo je spisal Czajkowski. Poslal je prevod „Slovenski Matici“. To je bilo ravno takrat, ko odbor Slov. Matice še sam ni vedel, kakšne knjige bi dajal na svetlo: ali šolske ali nešolske, ali učene razprave ali romane. Matice odbor se je naposled zjediniil v tem, da se prevod ne sprejme in da se pošlje nazaj prelagatelju. (O tem, kar sem tu povedal, bi morda še lahko pričal kak odbornik iz tedanjih časov, ali kako pismo Jaroslavovo do odbora.) In kaj je sedaj storil Štrukelj? Prevod je uničil; ne vem, ali ga je sežgal ali raztrgal. Ker je povest Wernyhora precej velika, bil je najbrže zopet uničen trud dveh let.

Če se ne motim, rekel mi je tudi, da je uničil tudi svoje izvirne pridige. *Fr. Marešič.*

Naše slike.

Slika na str. 232 in 233 nam kaže dva izmed najlepših in zgodovinsko imenitnih predmetov večnega mesta. Pod seboj gledamo t. i. „Angelski most“ (ponte S Angelo). Ta most je sezidal rimski cesar Hadrijan l. 136., imenoval se je po njem „Pons Aelius“; v srednjem veku se je zval „Pons S. Petri“. L. 1668. so postavili ob obeh robih desetero Berninijevih angelov, držečih orodje Kristusovega trpljenja. Na sprednjem koncu sta veličastni sohi sv. Petra (nar. Paolo Romano 1459.) in Pavla (nar. Lorenzetti 1530). Ob prvem sv. letu l. 1300. so — kakor omenja Dante — hodili ljudje v velikanskih množicah čez most tako, da so na jedni strani šli sem, na drugi tje, in tako ni bilo nikakega nereda. Kako je letos, bodo videli naši romarji. — Nad mostom se dviga „Angelski grad“, Castel S. Angelo. To je velikanska okrogla stavba. Sezidal jo je cesar Hadrijan sebi za grobišče ali mavzolej l. 136. Pozneje so rabili stavbo

za trdnjavo in sicer z uspehom, ker tudi ljuti napadi niso mogli porušiti orjaškega zidovja. „Angelski grad“ se imenuje po angelovi sohi, ki se dviga nad pročeljem. Sporočilo pravi, da se je l. 590. ob grozni kugi, ko je papež Gregor V. dokončal procesijo, prikazal vrh grada angel in vtaknil meč v nožnico v znamenje, da poneha morija. Podoba angela, ki se vidi na naši sliki, predstavlja sv. Mihaela. Grad je bil po navadi državna jetnišnica.

Slovensko gledališče.

Dné 22. svečana se je pela Mascagnijeva opera: „Cavalleria rusticana.“

Dné 24. svečana se je pel Gounodov „Faust“.

Dné 27. svečana se je igral „Vrban Debeluhar“.

Dné 8. sušca se je igral „Parizki potepuh“, francosko spisala Bayard in Vanderburd, predelal Dankl.

Dné 10. sušca se je zopet pel Straussov „Netopir“.

Dné 15. sušca se je igrala Cankarjeva izvirna drama „Jakob Ruda“ kot novost.

Dné 24. sušca se je igrala narodna igra „Čarovnica pri jezeru“. Po Franu Nisslu poslovenil Anton Trstenjak.

Dné 1. mal. travna je bila zadnja popoldanska predstava v tej sezoni. Igral se je „Parizki potepuh“. — Ta dan zvečer se je kot izredna predstava igrala Görlitzova slika iz dunajskega življenja: „Trije pari čevljev.“

Ker se je letošnja gledališka sezona sklenila, zato podamo tu še pregled vsega, kar se je v tej sezoni igralo.

V minuli gledališki sezoni je priredilo „Dramatično društvo v Ljubljani“ 79 predstav, in sicer 43 dramskih (med temi štirikrat opereto „Netopir“), 27 opernih in devet mešanih. — Dramske novosti so bile: „Vaški podobar“ — „Potovanje gospoda Fajdige“ — „Sama med seboj“ — „Logarjevi“ — „Turazer“ — „Strahovi“ — „Hamlet“ (igrane po dvakrat) — „Izmajlov“ — „Pri puščavniku“ — „Jakob Ruda“ (po jedenkrat) — „Kmet milijonar“ (trikrat) — „Netopir“ (štirikrat) in „Od stopnje do stopnje“ (petkrat). Dramskih novostij je bilo torej trinajst. — Operne novosti so pa bile tri: „Glumači“ (petkrat), — „Dalibor“ (petkrat) in „Večni mornar“ (štirikrat). Med dramami sta se igrali največkrat, t. j. po petkrat, izvirna narodna igra „Rokovnjači“ in „Od stopnje do stopnje“, med operami pa „Prodana nevesta“ (šestkrat). — Lansko sezono pa je bilo 16 dramskih in tri operne novosti. Izvirnih dram se je vprizorilo letos dvoje, lani pet izvirnih dram in ena izvirna opera. Gostovanj je bilo lani sedem, letos pet.